

Nederländernas strategier för ökad konkurrenskraft

Politiska prioriteringar, organisationsformer och åtgärder

Per Tervahauta

Regleringsbrevsppdrag nr 8, 2006
Dnr 1-010-2007/0028

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Inledning	7
1.1 Uppdraget	7
1.2 Politiska situationen i Nederländerna	7
1.3 Fakta om landet	9
1.4 Ekonomisk utveckling	9
2 Regeringens prioriterade områden.....	13
1.1 Ökad innovationskapacitet.....	13
1.1.1 The Dutch Innovation Platform	13
1.1.2 Viktiga innovationspolitiska dokument.....	14
1.1.3 Centre for Social Innovation.....	14
2.1 Övriga politiskt prioriterade områden.....	15
3 Bra företagsklimat.....	17
3.1 Särskild kommission för entreprenörskap och utbildning.....	17
3.2 Enklare regler och minskad administrativ börda	18
3.3 Skatteincitament.....	19
3.4 Åtgärder för att underlätta företagsstart.....	20
3.5 Finansiering och lånegarantier till SME	21
3.6 Åtgärder som underlättar företagsöverlåtelser	22
3.7 Åtgärder som underlättar "omstart"	22
3.8 Åtgärder som främjar rörlighet på arbetsmarknaden	23
1.1.4 Åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten.....	24
1.1.5 Flexiblare turordnings- och arbetstidsregler	24
1.1.6 Hårdare krav för arbetslöshetsersättning	24
3.9 Åtgärder för att minska sjukfrånvaron.....	25
4 Väl fungerande marknader	27
4.1 Utökade befogenheter för konkurrensverket	27
4.2 Ny sjukvårds- och sjukförsäkringsreform	27
4.3 Ny lag delar upp energibolagen.....	27
4.4 Nytt finansieringssystem ska öka konkurrensen mellan universiteten....	28
4.5 Övriga reformer	28
5 God infrastruktur och goda kommunikation.....	29
5.1 Privat-offentliga partnerskap (PPP-lösningar)	29
5.2 Bättre utnyttjande av IT-lösningar.....	30
5.3 IT och SME	30
6 Innovationsklimat.....	31
6.1 Satsningar på humankapitalet	31
6.2 Åtgärder för fler innovativa företag	32
6.2.1 Specifika program	32
6.2.2 Generella åtgärder	33
6.2.3 Särskilda åtgärder riktade till innovativa SME	33
6.3 Åtgärder inom hållbar utveckling och miljöteknik	34
6.4 Satsningar på design	36
7 Slutsatser.....	37
Referenser.....	39

Sammanfattning

Nederländerna fokuserar huvudsakligen på generella åtgärder för att förbättra näringslivsklimatet och företagets konkurrenskraft. Historiskt sett har åtgärder för att förbättra konkurrensen på de inhemska marknaderna och minska den administrativa bördan på företagen genom regelförbättringar/-förenklingar, varit de mest prioriterade åtgärderna. Filosofin har varit att innovationer och konkurrenskraftiga företag främst skapas genom öppna och väl fungerande marknader. Nederländerna betraktas också som världsledande idag när det gäller åtgärder för att förenkla regelverken och att minska den administrativa bördan. Många andra länder, däribland Sverige, har haft Nederländerna som förebild i regelförenklingsarbetet.

Nederländernas ovanligt kraftiga lågkonjunktur i början av 2000-talet, då landet tappade stort i konkurrenskraft jämfört med andra likvärdiga länder, i kombination med förhållandevis begränsade satsningar på FoU (främst privata investeringar) har dock delvis flyttat huvudfokus något. Sedan 2003 har regeringen initierat ett flertal direkta åtgärder och program för att stärka innovationskapaciteten i landet, genom bland annat satsningar på utbildning, ökat samarbete mellan privata och offentliga aktörer, samt specifika branschprogram.

Den nya regeringskoalitionen som tillträdde den 22 februari 2007 under ledning av den tidigare premiärministern Jan Peter Balkenende, partiledare för Kristdemokraterna (CDA), ser ut att fortsätta på den inslagna vägen. Den nya koalitionen som klassas som en mitten-vänster regering, jämfört med den tidigare mitten-höger, förväntas dock ändra inriktning på finanspolitiken och använda budgetöverskottet till ökade offentliga utgifter istället för ytterligare skattesänkningar.

I regeringsförklaringen öppnar den nya koalitionen för stora satsningar på klimatåtgärder och ny energiteknik, vilket redan påbörjades under tidigare regering.

För svensk del är regelförenklingsarbetet och de olika mätmetoderna för att mäta regelverkens administrativa och innehållsliga kostnader fortsatt intressanta att studera. Ett annat intressant område är hur Nederländerna har valt att rigga organisationen i framtagandet av nya åtgärder som ska främja företagets konkurrenskraft. Intrycket är att den nederländska regeringen ofta samarbetar mellan olika departement i olika grupper, kommissioner och projekt, dessutom många gånger i nära samarbete med näringslivet och utbildningsväsendet och andra intressenter i samhället. Ett angreppssätt som ökar förutsättningarna för väl underbyggda och väl förankrade förslag, men även mer innovativa lösningar.

Sverige kan även ha en del intressant att lära av konkreta åtgärder som exempelvis det internationellt uppmärksammade systemet för innovationskuponger eller lagförslaget

om att dela upp de nationella energibolagen för gas och el i en kategori nätverksleverantörer och en kategori energiproducenter, för att öka konkurrensen på marknaden.

1 Inledning

I dagens globaliserade värld utan gränser för det internationella kapitalet och en allt hårdare konkurrens mellan företagen, blir företagsklimatet i de enskilda länderna en allt mer betydelsefull förutsättning för att upprätthålla sysselsättning och välfärd. Detta gäller inte minst för ett litet öppet land som Sverige. Ett konkurrenskraftigt näringslivsklimat omfattar de flesta politikområden i samhället, vilket ökar behovet av en samlad konkurrensstrategi för att möta globaliseringens utmaningar och att inte minst ta vara på de möjligheter som ges. Allt fler länder börjar känna av konkurrensen från tillväxtmarknader som Kina och Indien, men även från länder inom EU i takt med utvidgningen av den inre marknaden. Lissabonprocessen som påbörjades 2000 har satt ytterligare fokus på frågan om ökad konkurrenskraft och de olika medlemsstaterna utformar olika nationella program och strategier för att främja den egna nationens konkurrenskraft relativt övriga EU och världen.

I ITPS regleringsbrev avseende 2007 års verksamhet fick myndigheten i uppdrag att bistå regeringen i framtagandet av en nationell strategi inom näringspolitiken. I den första delrapporten, som avser andra länders politikåtgärder för att stärka det egna landets konkurrenskraft, har Nederländerna studerats. Rapporten redogör för politiska prioriteringar och konkreta åtgärder, men även hur den nederländska regeringen har valt att organisera arbetet.

1.1 Uppdraget

ITPS uppdrag enligt 2007 års regleringsbrev:

ITPS skall biträda Regeringskansliet (Näringsdepartementet) med att ta fram en nationell strategi inom näringspolitiken. ITPS skall, efter samråd med Regeringskansliet (Näringsdepartementet), genomföra en studie av andra länders politikåtgärder för att stärka det egna landets konkurrenskraft. En delredovisning av uppdraget skall göras till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) den 2 april 2007. Uppdraget skall slutredovisas senast den 31 december 2007.

1.2 Politiska situationen i Nederländerna

Nederländerna fick en ny koalitionsregering den 22 februari 2007, vilket var exakt tre månader efter parlamentsvalet den 22 november 2006. Den nya koalitionen är i klar majoritet med 80 av de 150 platserna i parlamentet och leds av den tidigare premiärministern Jan Peter Balkenende som även är partiledare för Kristdemokraterna (CDA). Koalitionen utgörs i övrigt av Socialdemokraterna (PvdA) och Kristna Unionen.

Traditionellt har nederländsk inrikespolitik kännetecknats av kompromisser och koalitioner. Tre stora partier; kristdemokraterna (CDA), de liberalkonservativa (VVD) och socialdemokraterna (PvdA), har i olika kombinationer ingått i regeringarna som därför kunnat betecknas som antingen mitten-vänster eller mitten-höger. Den nya regeringen tillhör den förra kategorin, dvs. mitten-vänster och är den fjärde koalitionen i rad som leds av Balkenende. Ingen av de tre tidigare koalitionerna har suttit hela mandatperioden ut.

Den nya konstellationen förväntas ändra kurs in mot mitten från den tidigare liberala politik som drivits under det senaste decenniet. Den främsta skillnaden märks i finanspolitiken, där budgetöverskottet i högre utsträckning ser ut att användas till ökade utgifter istället för lägre skatter. Överskottsmålet kommer dock även fortsättningsvis att vara 1,1 procent av BNP under mandatperioden, enligt koalitionsöverenskommelsen. I övrigt innehåller överenskommelsen de kommande fyra åren bland annat förslag på höjda miljöskatter, sänkta direkta skatter (3 miljarder euro), ökade satsningar på sjukvård (500 miljoner euro) och utbildning (1 miljard euro).

Kristdemokraterna har i tidigare koalitioner påbörjat och genomfört ett antal arbetsmarknads- och socialförsäkringsreformer i syfte att få fler personer i arbete. Inför förhandlingarna med övriga koalitionsparter föreslog partiet en uppmjukning av arbetsrätten som skulle underlätta för arbetsgivare att säga upp personal. Detta avvisades dock av Socialdemokraterna och det blir därmed ingen ändring. Socialdemokraterna lyckades även återinföra de anställningsstöd som tidigare fanns för långtidsarbetslösa. Andelen långtidsarbetslösa har stigit sedan 2001 och uppgick till 1,9 procent 2005¹.

I övrigt innehåller överenskommelsen nya, stora satsningar på miljö och ren energi. Totalt ska mer än 850 miljoner euro satsas på miljöåtgärder och förnyelsebar energi den kommande mandatperioden. En ny skatt på flygbiljetter ska bland annat införas. Satsningar på ökad energieffektivitet är tänkta att leda till årliga energibesparingar på 2 procent. Nederländernas långsiktiga mål är att skapa ett energisystem som garanterar tillgång till hållbar energi, är mindre beroende av olja och gas och leder till lägre utsläpp så att långsiktiga mål för klimat och luftkvalitet kan uppnås.²

När det gäller privatiseringar verkar den tidigare planerade utförsäljningen av flygplatsen Schiphol osäker i dagsläget. Enligt regeringsöverenskommelsen är en fullskalig privatisering utesluten. Eventuellt kommer dock vissa delar säljas av.³

Nederländernas omfattande och framgångsrika satsningar på att förenkla regelverken och minska företagens administrativa börda kommer att ha fortsatt prioritet även under

¹ Eurostat

² Euractive, "New Dutch government to go green and clean", 6 februari 2007

³ The Economist Intelligence Unit, ViewsWire Feb 26th 2007

den nya regimen. Följaktligen står 25-procentmålet om minskad administrativ börda fast.

1.3 Fakta om landet

Med sina 16,3 miljoner invånare på en yta av 41 500 km² är Nederländerna Europas mest tätbefolkade land. Nederländerna är en stor handelsnation och är en av de tio största exportörerna i världen, samt den tredje största exportören av livsmedel. Infrastrukturen är välutvecklad framförallt när det gäller telekommunikation och person- och godstransporter. 1/3 av alla vägtransporter inom EU utförs av nederländska transportörer. Med Rotterdams hamn som är den största i Europa och tredje största i världen och Schiphol som är en av Europas största flygplatser, betraktar sig Nederländerna som ”a Gateway to Europe”. Många stora, internationella företag har etablerat sig i Nederländerna.⁴

Den svenska exporten till Nederländerna uppgick till drygt 52,6 miljarder 2006. Nederländerna är därmed Sveriges åttonde största exportmarknad efter Tyskland, USA, Norge, Storbritannien, Danmark, Finland och Frankrike. Importen uppgick till drygt 59 miljarder SEK 2006, vilket gör Nederländerna till Sveriges fjärde största importland efter Tyskland, Danmark och Norge.⁵

Tjänstesektorn blir alltmer dominant i nederländsk ekonomi. Till de viktigaste tjänstegrenarna hör handel, transport, kommunikation, byggindustrin, samt bank- och försäkringsväsende. Tillverkningsindustrin har också en internationell inriktning och exporterar främst till Tyskland, Frankrike, Storbritannien och Belgien. Några av de största kemiföretagen finns i Nederländerna. Andra viktiga produktionsområden är metall, elektronik och livsmedel. Nederländerna har stor olje- och gasproduktion med Rotterdams hamn som nav för vidare transport till andra länder. När det gäller Nederländernas egen energiförbrukning, har regeringen genom diverse åtgärder börjat stimulerat en övergång till produktion av förnyelsebar energi och räknar med att uppnå EU:s mål att 9 procent av den totala elproduktionen ska komma från förnyelsebar energi 2010.⁶

1.4 Ekonomisk utveckling

Den ekonomiska lågkonjunkturen i Europa i början av 2000-talet drabbade Nederländerna särskilt hårt och landet gick in i en lång och förhållandevis kraftig recession som tvingade fram hårda nedskärningar i statens utgifter, inte minst i det generösa socialförsäkringssystemet. BNP-tillväxten föll kraftigt (se figur 1 nedan) och Nederländerna halkade ner på listan över världens mest konkurrenskraftiga ekonomier.

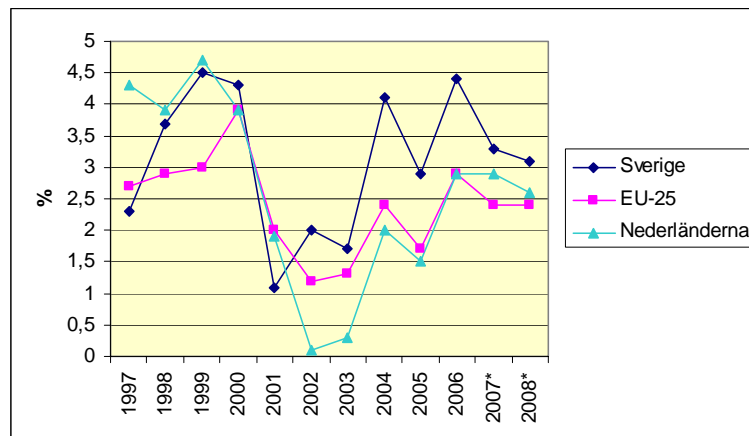
⁴ Exportrådet, (landrapport Exportrådet), 2006-10-25

⁵ Statistik från SCB

⁶ Sveriges Ambassad, ”Ambassadrapport 2006-03-31”, Haag.

Från att ha legat på fjärde plats i World Economic Forums Competitiveness Index 2000 föll landet tillbaka till 13 plats 2002. I 2006 års index återtog landet en plats på topp tio genom sin niondeplacering⁷.

Figur 1: BNP-tillväxt i Nederländerna, Sverige och EU-25, 1997-2008.

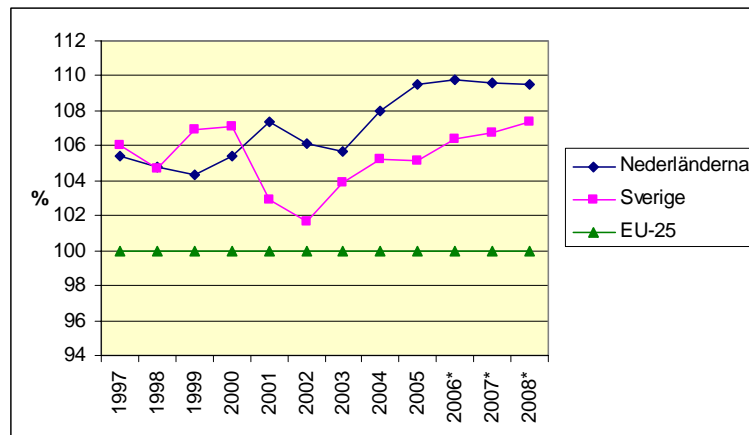
Källa: Eurostat

BNP per capita uppgick till 125,6 PPS år 2005, vilket kan jämföras med 114,8 PPS för Sverige (EU-25 = 100). Inflationen i landet har legat under 2 procent sedan 2004. Den totala arbetslösheten är låg (3,9 procent 2006) och sysselsättningsgraden hög (73,2 procent 2005) jämfört med både genomsnittet för EU-25 och Sverige. I Sverige uppgick arbetslösheten till 7,1 procent 2006 och sysselsättningsgraden till 72,5 procent. Trots relativt låga FoU-investeringar (1,78 procent av BNP 2004) är arbetsproduktiviteten per anställd hög även jämfört med Sverige, se figur 2 nedan.⁸

Figur 2: Arbetsproduktivitet per anställd, BNP mätt i PPS per anställd och i relation till EU-25

⁷ World Economic Forum, Growth Competitiveness Index 2006 (GCI), 2006.

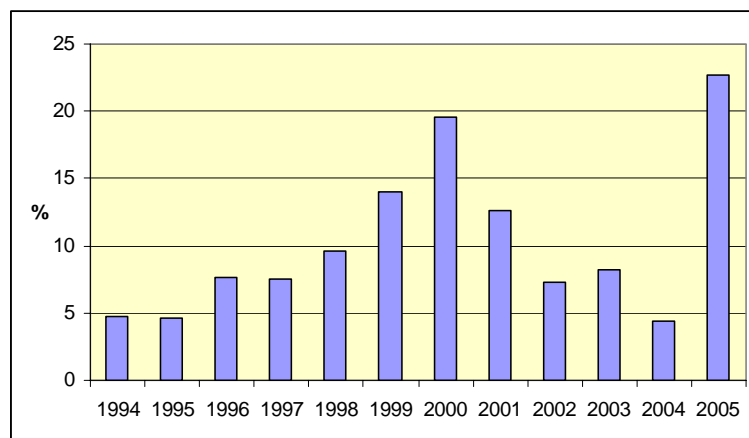
⁸ Eurostat

Källa: Eurostat

Flödet av utländska direktinvesteringar till Nederländerna avtog under recessionen, men ökade åter kraftigt under 2005, se figur 3 nedan. Nederländerna ligger på femte plats i världen för placering av företagens huvudkontor enligt en undersökning från Ernst & Young⁹. En viktig drivkraft för utländska företag att etablera sina huvudkontor i landet är de förmånliga skattereglerna.

Figur 3: Inflödet av utländska direktinvesteringar (FDI) som andel av BNP 1994-2005

Källa: Eurostat

⁹ Ernst & Young, Globalisation Act II: Team Europé Defends its Goals, Ernst & Young European Attractiveness Survey 2006.

2 Regeringens prioriterade områden

Anledningen till att landet drabbades så hårt av lågkonjunkturen i förhållande till övriga jämförbara länder i Nordeuropa, ansågs bero på en bristande innovationskapacitet. Bristen på innovation i Nederländerna, som fick beteckningen den holländska sjukan ("the Dutch Disease"), berodde på såväl makro- som mikroekonomiska faktorer. Regeringen beskylldes för att inte ha satsat tillräckligt mycket på faktorer som påverkar den långsiktiga tillväxten, som utbildning och forskning, och istället i för stor utsträckning tagit hänsyn till de kortsiktiga offentliga utgifterna. Vidare konstaterades att den nederländska ekonomin hämmades av alltför omfattande byråkrati.

1.1 Ökad innovationskapacitet

Den ekonomiska krisen och bristen på innovationer tvingade regeringen att ändra fokus och prioritera FoU-främjande initiativ för att stärka landets och företagets konkurrenskraft. Under 2003 togs ett antal viktiga innovationspolitiska initiativ. I regeringskoalitionens överenskommelse den 15 maj 2003 slogs det fast att innovationsfrämjande åtgärder skulle vara en huvudprioritering för den nya regeringen, vilket det har varit alltsedan dess.

1.1.1 The Dutch Innovation Platform

I den allmänna debatten som följde i krisens spår framkom det önskemål om ett nationellt organ med ansvar för att samordna innovationsfrågorna. I augusti 2003 tog därför premiärministern initiativet till att bilda "the Dutch Innovation Platform"¹⁰, som är ett fristående rådgivande organ vars uppgift är att ge rekommendationer om hur Nederländerna ska förbättra sin position som kunskapsekonomi. En av förebilderna var bland annat the Finnish Science and Technology Policy Council (STPC).

The Dutch Innovation Platform består av 17 medlemmar och leds av premiärministern. Övriga deltagare är ministern för ekonomiska affärer, utbildningsministern, företagsledare från små och stora företag, forskare och representanter från den akademiska världen. Rådet presenterade sin första rekommendation i november 2003 som handlade om åtgärder för att attrahera utländska forskare. Under årens lopp har rådet tagit fram ett antal rekommendationer som syftar till att öka de privata FoU-investeringarna, förbättra samarbetet mellan universitet och näringsliv, samt förbättra det begränsade utbudet på forskare och ingenjörer.

¹⁰ www.innovatieplatform.nl

1.1.2 Viktiga innovationspolitiska dokument

Under hösten 2003 presenterades även två viktiga innovationspolitiska dokument, dels det s.k. "Innovation Letter" från ekonomiministeriet och dels FoU-budgeten 2004, som gick under namnet "Focus on Excellence and Greater Value". FoU-budgeten innehöll bland annat satsningar på vissa prioriterade områden däribland genforskning, IT och nanoteknik, men även andra åtgärder för att öka den allmänna medvetenheten om och intresset för vetenskap och teknik. The Innovation Letter innehöll åtgärder för att stärka det allmänna innovationsklimatet, genom olika finansiella incitament för FoU och initiativ för att komma till rätta med bristen på forskare.

1.1.3 Centre for Social Innovation

Fram till relativt nyligen har huvudfokus för innovationspolitiken varit att förbättra de teknikrelaterade makrovariablerna, som de låga privata FoU-investeringarna och bristen på ingenjörer och forskare. Dessa åtgärder har dock visat sig vara otillräckliga för att komma tillrätta med det grundläggande problemet i landet för att stärka innovationskapaciteten. Antalet patent och vetenskapliga artiklar per invånare har t.ex. visat sig vara relativt många internationellt sett, problemet är istället den låga kommersialiseringsgraden av nya idéer.

För att försöka råda bot på problemet inrättades "The Centre for Social Innovation". Centret är kopplat till the Dutch Innovation Platform och är ett samarbete mellan arbetsgivarorganisationer, fackförbund och de vetenskapliga institutionerna. Syftet med centret är att hjälpa företagen att utveckla det rätta ledarskapet, organisatoriska formerna och arbetssättet som krävs för att höja innovationskapaciteten i företagen. Den vertikala, hierarkiska beslutsstrukturen måste frångås till förmån för tvärfunktionella arbetsgrupper och ledarskapsteam. Centret arrangerar ledarskapsutbildningar och seminarier för att sprida kunskapen till företagen.

Sammanfattningsvis kan sägas att även om Nederländerna har haft stora ambitioner och tagit en mängd olika initiativ för att främja innovationsförmågan så är resultatet på makronivå än så länge relativt begränsat. I den senaste statistiken från Eurostat, som förvisso avser 2004, uppgick de totala utgifterna för FoU till 1,78 procent av BNP. FoU-utgifterna har legat på en stabil nivå, runt 1,8 procent av BNP, sedan 2000.¹¹ Det blir intressant att se vilken effekt de olika FoU-satsningarna får på de totala FoU-utgifterna för 2005 och framåt. Under avsnitt 6 redogörs för ett urval av de innovationsfrämjande program och initiativ som genomförts i Nederländerna på senare år.

¹¹ Eurostat

2.1 Övriga politiskt prioriterade områden

Den nederländska regeringen bedriver inte sitt arbete utifrån någon officiell definition på konkurrenskraft, utan försöker identifiera generella åtgärder som stärker de enskilda företagens konkurrenskraft. Förutom FoU-satsningar har regeringen hittills valt att prioritera åtgärder som förbättrar konkurrensen mellan företag på olika marknader (exempelvis energimarknaden), att minska den administrativa bördan från regelverken genom enklare och mer ändamålsenliga regler, att förbättra utbildningssystemet och det livslånga lärandet, samt stärka kopplingen mellan utbildningssystemet och arbetsmarknaden. Större reformer har även genomförts inom pensions-, sjukförsäkrings- och invaliditetsförmånssystemen. Inom samtliga dessa områden har landet haft relativt stor framgång och vissa av åtgärderna är intressanta för svensk del att titta närmare på.

Andra prioriterade åtgärder där man inte har haft lika stor framgång, handlar om att förbättra arbetskraftsutbudet, särskilt bland äldre arbetstagare, kvinnor och missgynnade grupper.

Den nya regeringskoalitionen har belagt tjänstemännen med munkavle så dessa får därmed inte uttala sig om vilka åtgärder som planeras i den näringspolitiska strategin för de kommande fyra åren. I de följande avsnitten redovisas därför en sammanställning av olika åtgärder som genomförts och påbörjats inom det näringspolitiska området på senare tid. Indelningen har skett enligt de önskemål som framförts i diskussionen med det svenska näringsdepartementet.

3 Bra företagsklimat

Nederländerna fokuserar främst på generella åtgärder, som tidigare nämnts, för att förbättra företagsklimatet i landet. I stora drag handlar dessa om att uppmuntra till ökat entreprenörskap och att öka konkurrensen på olika marknader. Bättre regler och minskad administrativ börda har varit och är även fortsättningsvis två viktiga prioriteringar för landet. Nederländerna är världsledande i många avseenden och ett föregångsland inom EU när det gäller regelförenkling och åtgärder för att minska företagets administrativa börda. Den nederländska regeringens målmedvetna satsningar inom området har rönt stor uppmärksamhet internationellt och inspirerat inte minst Sverige.

Regeringens mål är att minska den administrativa bördan med 25 procent, 4 miljarder euro, t.o.m. 2007. Ett 100-tal åtgärder har hittills genomförts, som fram till mars 2006 hade minskat bördan med cirka 12 procent, motsvarande 1,9 miljarder euro. Regeringen tror sig kunna uppnå 25-procentmålet före 2007 års utgång. Under 2006 och 2007 genomförs ytterligare ett 70-tal åtgärder som beräknas minska den administrativa bördan med ytterligare 2,1 miljarder euro. Enligt utvärderingar som genomförts på senare tid konstateras att SME, som drabbas hårdast proportionellt sett av regelverken, även har tjänat mest på de genomförda åtgärderna.¹²

I december 2003 publicerade det nederländska ekonomiministeriet, the Enterprise Directorate of the Ministry of Economic Affairs, skriften "Action for Entrepreneurs!"¹³, vilken innehåller tre olika åtgärdsområden för att förbättra näringsklimatet i landet; att förenkla för de entreprenörer som vill starta företag, att underlätta för redan etablerade företagare och slutligen att skapa förutsättningar för att överlåta företag och se över förfaranden i samband med finansiella svårigheter. Nedan presenteras ett urval av de åtgärder som den nederländska regeringen har vidtagit i syfte att stärka det allmänna näringslivsklimatet i landet.

3.1 Särskild kommission för entreprenörskap och utbildning

Ekonomi- och utbildningsministrarna har tillsatt en särskild kommission för entreprenörskap och utbildning på nationell nivå. Kommissionens uppgift är att stimulera och samordna åtgärder. I kommissionen ingår företrädare för regeringen, alla utbildningssektorer (låg och mellanstadium, högstadium/gymnasium, yrkesutbildning och högskola) samt näringslivs- och samhällsorganisationer. Kommissionens mål är bland annat att förespråka medvetenhet och stöd för entreprenörskap i utbildningen,

¹² World Bank Group, Review of the Dutch Administrative Burden Reduction Programme, 2007.

¹³ Ministry of Economic Affairs, "Action for Entrepreneurs!", The Hague, December 2003

lokalisera hinder och finna sätt att avlägsna dessa, samt stimulera utvecklingen av pilotprojekt. Särskilda åtgärder syftar till att främja pilotprojekt och kartlägga goda metoder som andra utbildningsinstitutioner lätt kan ta efter på alla utbildningsnivåer (från lågstadium till högskola). Ekonomidepartementet ger ekonomiskt stöd till utveckling av pedagogik och läromedel liksom till andra aktiviteter (t.ex. seminarier och lärarutbildning). Tanken är att de centrala myndigheterna inte skall driva igenom sina egna förslag utan underlätta andras.¹⁴

3.2 Enklare regler och minskad administrativ börda

Nedan redovisas några exempel på åtgärder som vidtagits för att förenkla regelverken och minska den administrativa bördan:

- Nederländerna har i likhet med Sverige och flera andra länder, ett system där alla nya regler föregås av en konsekvensanalys. I mer än 10 års tid har nya regler varit föremål för tre olika typer av tester: ”the Business Effects Test” som visar reglernas effekter för SME, ”the Environmental Effects Test” som visar reglernas miljöpåverkan och ”the Feasibility and Enforceability Test” som visar möjligheterna att tillämpa och upprätthålla regeln. År 2000 infördes ytterligare ett test som visar regelverkens administrativa börda. Detta test utförs av det oberoende rådet Actal (Dutch Advisory Board on Administrative Burdens) www.actal.nl. Actals tester bifogas den nya regeln när kabinettet ska ta ställning till förslaget. I juni 2006 kompletterades the Business Effects Test med en ny metod som genererar mer kvantitativa data om de kostnader som uppkommer hos företaget när det ska tillämpa olika regler.
- I maj 2003 bildades ett särskilt organ vars uppgift är att ta emot anmälningar från företagen och allmänheten om motstridiga regler (www.tegenstrijdigeregels.nl). Förslagen analyseras och leder i vissa fall till att reglerna ändras.¹⁵
- En rad åtgärder har vidtagits som ska minska antalet licensieringssystem och tillstånd. Målet är att antalet licensieringssystem ska minska med 22 procent från 1118 till 870 och antalet tillstånd med 42 procent från 2,74 miljoner till 1,57 miljoner per år. Ett exempel är införandet av ett gemensamt miljötillstånd som omfattar samtliga tidigare tillstånd kopplade till miljö, lokaler och bostäder.

¹⁴ Europeiska kommissionen, Att hjälpa till att skapa entreprenörsanda En vägledning med god praxis för att främja entreprenörsanda och entreprenörsförmåga genom utbildning, Expertrapport Bryssel 2004.

¹⁵ Europeiska Kommissionen, ”Rapport från Kommissionen till rådet och Europaparlamentet om genomförandet av Europeiska stadgan för småföretagen” KOM(2004) 64 slutlig, Bryssel den 11.02.2004.

- Samtliga lagar och regler som härstammar från EU ska analyseras för att se om de har försetts med ytterligare tillägg i samband med införlivandet i den nationella lagstiftningen, s.k. goldplating. Efter ett samråd med näringslivet 2005, då dessa gavs tillfälle att rapportera misstänkta fall av goldplating, identifierades 105 regler av vilka en tredjedel visade sig ha fått olika tillägg. Efter en kritisk granskning har ett flertal av dessa ändrats. En ny samrådsomgång med näringslivet utlystes under hösten 2006.
- Regeringen har beslutat att minska företagens kostnader för tillsyn och inspektioner med en fjärdedel. En ny mätmetod har utvecklats för ändamålet, som är en motsvarighet till den befintliga standardkostnadsmodellen som används för att mäta regelverkens administrativa kostnader. Den nya mätmetoden tar dock även hänsyn till de tillämpningskostnader som myndigheternas tillsyn ger upphov till.
- Regeringen har som målsättning att förbättra servicen och minska den administrativa bördan genom att endast begära in samma information en gång från företag och medborgare.
- Utbytesprogram mellan tjänstemän och SME: I januari 2003 inledde det nederländska ekonomidepartementet tillsammans med två näringslivs- och två arbetsgivarorganisationer ett praktikprogram som innebär att departementets politiska rådgivare tillbringar en eller två veckor i ett företag. Syftet med programmet är att göra de politiska rådgivarna mer medvetna om hur politiska initiativ och regelverk påverkar verkligheten ute i företagen, att ge företagen bättre insikt i hur regeringen arbetar och att ge företagen möjlighet att på ett tidigt stadium bidra till utformningen av politiken.¹⁶ Inspirerade av det nederländska exemplet genomförde EU-kommissionens GD Näringsliv och industri ett liknande program under 2006, då tjänstemännen fick möjlighet att praktisera i ett litet företag.

3.3 Skatteincitament

Bolagsskatten i Nederländerna sänktes 2007 till 24,5 procent (25,5) på vinster upp till 22 689 euro och 29,1 procent (29,6) på överstigande vinster. Ytterligare sänkningar är planerade, men det är osäkert om dessa genomförs av den nya regeringskoalitionen. Ett huvudsyfte bakom skattesänkningarna är att förmå företagen att stanna kvar i landet, men även att locka till sig nya företag. Nederländernas relativt låga bolagsskatt har attraherat många företag att etablera sina huvudkontor i landet.

¹⁶ Europeiska Kommissionen, "Rapport från Kommissionen till rådet och Europaparlamentet om genomförandet av Europeiska stadgan för småföretagen" KOM(2004) 64 slutlig, Bryssel den 11.02.2004.

3.4 Åtgärder för att underlätta företagsstart

Regeringen har etablerat ett nätverk av informationscentra som erbjuder samlad myndighetsinformation och rådgivning till befintliga företag och personer som vill starta företag. Nätverket består av tre olika informationskanaler:

1. The digital business counter www.bedrijvenloket.nl lanserades i januari 2006, vilket är en hemsida med omfattande information för företagare om nationella och regionala myndigheter, kommuner, handelskamrar och andra viktiga aktörer. I framtiden kommer företagen att kunna sköta vissa transaktioner via hemsidan.
2. Ett särskilt centralt callcenter för företag startades i maj 2005, som är länkat till myndigheten för innovation, energi, miljö och hållbar utveckling (www.senternovem.nl), myndigheten för internationella affärer och samarbete (www.evd.nl), Nederländska patentmyndigheten (www.onderzoekinformatie.nl) och innovationsmyndigheten Syntens (www.syntens.nl).
3. Ett nationellt nätverk av "Business plazas" håller på att etableras av regeringen i samarbete med handelskammaren och Syntens. Samarbetet innebär att de statliga myndigheterna upprättar gemensamma kontaktcentra ute i regionerna. Ambitionen är att även involvera lokala myndigheter och skatte- och tullmyndigheten i samarbetet.

Regeringen har även tagit andra initiativ för att underlätta för och öka antalet nystartade företag:

- Tiden för att starta ett företag har kortats ner från 11 dagar till en vecka genom slopandet av vissa krav. För att starta en enskild firma räcker det med att registrera sig hos handelskammaren.
- Under 2006 genomfördes projektet "Stimulera entreprenörskap" (stimulering Ondernemerschap), som riktar sig till arbetslösa personer som lever på bidrag. Arbetslöshetsförsäkringen ändrades och en form av starta eget-bidrag infördes som innebär att den som startar ett företag får behålla arbetslöshetsersättningen i sex månader. Skillnaden mot den svenska varianten av starta eget-bidrag är dock att eventuella inkomster som uppkommer under denna tid minskar a-kasseersättningen i motsvarande mån.
- Genom handlingsprogrammet för utbildning och entreprenörskap (Onderwijs en Ondernemerschap) vill regeringen öka intresset för entreprenörskap och företagande inom utbildningssystemet. Handlingsprogrammet omfattar olika typer av åtgärder som riktar sig till elever, lärare och utbildningsinstitutioner (www.ez.nl/content.jsp?objectid=141823, www.lerenondernemen.nl).

- Zones of opportunity är ett samarbete mellan ekonomiministeriet och tre tekniska universitet i Delft, Twente och Eindhoven som inleddes i mars 2005 i syfte att främja nyföretagande och underlätta för snabbväxande företag. I varje zon finns bland annat en särskild person anställd vars uppgift är att hjälpa entreprenörer att ansöka om bidrag och tillstånd.¹⁷
- Nederländerna presenterade en särskild handlingsplan i juni 2005, "Den nya entreprenörskapsplanen" (Nieuw Ondernemerschap), vars främsta syfte är att öka och underlätta företagandet bland invandrare. Handlingsplanen omfattar 11 olika åtgärder som rör marknadsföring av förebilder, dvs. entreprenörer som lyckats, pristävlingar för bästa entreprenör, mer entreprenörskap i utbildningen, bättre information om starta eget bidrag för arbetslösa, coachning, nätverk m.m.
- "Företagarstaden" i låg- och mellanstadieskolor är ett projekt som bygger på "learning by doing". Man omsätter detta i praktiken genom att skapa ett antal olika "lärolandskap" i Företagarstaden. Ett lärolandskap är ett projekt där barnen strävar mot ett visst mål, t.ex. att bygga ett eget kraftverk på skolan eller att starta en egen tredje världen-affär. Dessa projekt lockar fram grundläggande entreprenörsegenskaper som självständighet, kreativitet och samarbete. En viktig faktor för framgång är att utomstående personer engagerar sig (föräldrar, företagare osv.). Hittills har över 30 lärolandskap utvecklas och ett flertal skolor i olika delar av Nederländerna har deltagit.
- TOP-programmet på universitetet i Twente erbjuder stöd till potentiella och nyblivna företagare. Studenterna erbjuds bland annat ett räntefritt lån på ungefär 15000 euro. Om man får tillträde till TOP-programmet eller inte beror på den affärsplan som tagits fram under inkubationsfasen. Företagaren erbjuds en fysisk plats i en forskargrupp, vilket gör kunskapen lättåtkomlig. TOP-programmet är ett skräddarsytt program för den som startar ett nytt företag, vilket innebär att stödet varierar i det enskilda fallet. Studenterna får hjälp av en mentor och en särskild kommission har till uppgift att övervaka och ge råd (www.utwente.nl/projecten/TOP).

3.5 Finansiering och lånegarantier till SME

- Lånegarantisystemet för SME (Borgställingsregeling MKB, BBMKB) underlättar tillgången till banklån för särskilt nystartade företag. Lånegarantidelen uppgår till 80 procent. Andra åtgärder planeras för att öka tillgången till små lån. Utnyttjandet av lånegarantier har ökat så kraftigt att

¹⁷ http://trendchart.cordis.lu/tc_article.cfm?ID=2883&NEWSID=9

budgeten för 2006 fick höjas med 150 miljoner euro till totalt 600 miljoner euro.

- Under 2006 införde regeringen ett tillväxtstöd som utgår i form av en garanti (50 procent) på kapital som satsas i SME, dvs. aktier eller andra andelar och lån. Garantin uppgår till totalt 85 miljoner euro 2006 och kommer att höjas gradvis till 170 miljoner 2010.
- ”The TechnoPartner Seed facility” lanserades 2005, vilket erbjuder riskkapitalfonder 50 procents statlig medfinansiering i investeringar som avser nystartade teknikföretag. Projektet hade en budget på 20 miljoner euro 2005 och 24 miljoner euro 2006. För 2007 uppgår budgeten till 27 miljoner euro.
- Regeringen erbjuder även särskild finansiering för SME som vill investera i emerging markets.

3.6 Åtgärder som underlättar företagsöverlåtelser

Nederländerna har vidtagit olika åtgärder för att underlätta företagsöverlåtelser och generationsskiften i företag som bland annat omfattar¹⁸:

- skatteincitament (t.ex. undantag för arvs- och gåvoskatt, uppskov med inbetalning av personlig inkomstskatt, möjlighet att överföra personlig inkomstskatt från säljare till köpare),
- en informationskampanj till företagare över 55 år (som driver företag med mindre än 20 anställda), där dessa erbjuds hjälp att förbereda och information om hur de underlättar företagsöverlåtelser,
- ”överlåtelsemånaden”: ett projekt som innebär att företagare erbjuds individuell rådgivning från banker, skatteexperter och revisorer hos handelskammaren,
- statliga bidrag till marknadsplatsen ”Ondernemingsbeurs” som startade 2002 och drivs av de nationella handelskamrarna. I Nederländerna är det obligatoriskt för företagen att vara medlem i handelskamrarna.

3.7 Åtgärder som underlättar ”omstart”

Under 2006 genomfördes en översyn av insolvenslagstiftningen i syfte att uppnå ett samlat insolvensförfarande. Arbetet med detta har tidigare presenterats i ITPS rapport ”Rätten att misslyckas”. Någon ny lag har fortfarande inte antagits, men i stora drag handlar förslaget om att underlätta skuldsanering, ändra förmånsrättsordningen och

¹⁸ Europeiska Kommissionen, ”Marknader för företagsöverlåtelser, främjande av öppna marknadsplatser för företagsöverlåtelser inom Europa, 2006.

underlätta ”omstart” efter en konkurs. Många av de åtgärder man vidtar syftar till att minska stigmatiseringen av en företagare som försatts i konkurs.¹⁹

3.8 Åtgärder som främjar rörlighet på arbetsmarknaden

Regeringens huvudsakliga prioriteringar för arbetskraften är att öka sysselsättningsgraden, uppnå måttliga löneökningar, samt att öka arbetskraftsproduktiviteten.

Ett stort antal initiativ har tagits för att underlätta matchningen mellan utbildning och arbete. Dessa omfattar bland annat planer på att införa en behörighetsbaserad yrkesutbildning under 2007/2008. Syftet är att göra utbildningen mer lockande för studenter, främja en mer skraddarsydd utbildning och förbättra studenternas utsikter på arbetsmarknaden.

Regeringen har även tagit ett antal initiativ inom livslångt lärande bland annat det departementsövergripande ”the Learning and Working Project Directorate”, som är ett samarbetsprojekt mellan utbildningsministeriet, ministeriet för kultur och vetenskap, samt ministeriet för sociala frågor och sysselsättning. Även ministeriet för jordbruk, natur och matkvalitet, ekonomiministeriet, ministeriet för utrikes- och integrationspolitik, samt finansministeriet är involverade i samarbetet. Handlingsplanen för ”the Learning and Working Project Directorate” utgår ifrån två grundläggande antaganden:

1. Livslångt lärande krävs för att maximera medborgarnas deltagande i den kunskapsbaserade ekonomin.
2. Förutom en yrkeskarriär, har medborgarna även en kunskapskarriär. Dessa två karriärer ska ske växelvis och främja varandra.

Projektdirektoratet tillämpar dessa principer på tre olika program: ”dual routes” (att lära sig på jobbet), etablerandet av regionala inlärnings- och informationsdiskar, samt innovationer för att undanröja hinder.²⁰

Regeringens mål är att 20 procent av arbetskraften ska delta i olika åtgärder för livslångt lärande till 2010. Motsvarande siffra var 16,6 procent 2005. För att uppnå målet är det viktigt att uppmuntra arbetsgivarna att investera mer i de anställdas kunskapsutveckling. Ett par exempel på åtgärder är att:

- Arbetsgivare som hjälper unga anställda att ta en akademisk examen på grundläggande nivå (MBO 2-nivå), får dra av 3000 euro från arbetsgivaravgiften.

¹⁹ ITPS, Rätten att misslyckas, A2006:010.

²⁰ www.leren-werken.nl

- Arbetsgivare som ger anställda möjlighet att översätta kunskap och kompetens förvärvade utanför skolan i en akademisk examen får dra av 300 euro på de sociala avgifterna.

1.1.4 Åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten

Regeringen har även vidtagit ett antal åtgärder för att minska antalet unga som hoppar av studierna i förtid inom ramen för the Youth Pact. Motivet är att dessa ungdomar riskerar få det svårt att finna jobb på arbetsmarknaden. Unga med invandrarbakgrund är överrepresenterade bland de avhoppade studenterna. Några av initiativen inom Youth Pact är Operation Young som ska öka samarbetet mellan skola och sociala myndigheter. Ett annat exempel är the Task Force Youth Unemployment som bland annat har som mål att skapa särskilda jobb för unga. Exempel på andra åtgärder:

- Regeringen har gjort det obligatoriskt för unga under 18 år att ta en examen. Ungdomar som inte har lyckats ta en grundskoleexamen är skyldiga enligt lag att gå kvar i skolan till dess att de har fyllt 18 år.
- Arbetsgivare som erbjuder gymnasieelever praktikplatser under ett års tid erhåller en nedsättning av arbetsgivaravgifterna på upp till 1 200 euro. För en två månaders praktikplats erbjuds de 200 euro i nedsättning.

1.1.5 Flexiblare turordnings- och arbetstidsregler

Från och med den första mars 2006 ersattes sist-in-först-ut-principen i turordningsreglerna med en proportionalitetsprincip i de fall då personal måste friställas till följd av lönsamhetsskäl. Den nya principen innebär att uppsägningarna ska fördelas mer jämnt mellan olika åldersgrupper.

En förenkling av arbetstidsreglerna trädde ikraft den 1 januari 2007 som innebär att antalet regler minskade från tolv till fyra. Den rättsliga innebörden av lagändringen innebär större frihet för arbetsgivare och anställda och komma överens om arbetstiden.

1.1.6 Hårdare krav för arbetslöshetsersättning

En skärpning av reglerna i lagen om arbetslöshetsersättning innebär att arbetslösa måste ha arbetat 26 av de 36 veckorna som föregick arbetslösheten för att vara berättigade till a-kassa (tidigare var det 26 av 39 veckor). Arbetslösa som uppfyller bägge kriterierna får arbetslöshetsersättning i lika många månader som de har arbetat i antal år innan arbetslösheten. Har personen till exempel arbetat 10 år får han/hon arbetslöshetsersättning i 10 månader. Den maximala längden på ersättningsperioden har sänkts från fem år till tre år och två månader. Det finns bara en typ av arbetslöshetsersättning som uppgår till 75 procent av den tidigare lönen under de första två månaderna, därefter minskar ersättningen till 70 procent under resterande del av

ersättningsperioden. Vidare ställs det större krav på den arbetslöse att aktivt söka jobb genom en så kallad "gatekeeper assessment".

3.9 Åtgärder för att minska sjukfrånvaron

Den 1 januari 2006 trädde lagen "arbete och inkomst efter arbetsförmåga" (WIA) i kraft. Införandet av lagen utgjorde den sista delen i regeringens reformer av sjuk- och förtidspensionssystemen som pågått under en femårsperiod. Tidigare reformer omfattar bland annat the Gatekeepers Act (Wet Verbetering Poortwachter) från 2002, som ställer högre krav på arbetssökande och arbetsgivare att motverka långtidssjukskrivningar och lagen om förlängt sjuklöneansvar för arbetsgivarna (Wet Verlenging Loondoorbetaling bij Ziekte) från 2004, som innebar att arbetsgivarens ansvar för den anställdes sjuklön förlängdes från ett till två år.

Den nya WIA gör en klar åtskillnad mellan personer som är helt och permanent arbetsoförmögna och personer som är delvis arbetsföra. Den nya lagen garanterar en framtida ersättning för de helt arbetsoförmögna. Personer som är delvis arbetsföra förväntas med den nya lagen fokusera på att finna lämpliga arbetsuppgifter genom olika ekonomiska incitament. En utvärdering av lagen som avser första kvartalet 2006 indikerar ett färre antal bidragsansökningar än vad man förväntat sig.

I mars 2006 publicerades även en utvärdering av the Gatekeepers Act. Utvärderingen visar att lagen har varit ett viktigt incitament att vidta åtgärder för att motverka sjukfrånvaro och korta sjukperioderna. Sjukfrånvaron och antalet ansökningar om sjukersättning har minskat kraftigt sedan lagen infördes. Perioden 1999-2002 innan lagen infördes låg sjukfrånvaron på en jämn nivå, vartefter den minskade från 5,5 procent 2002 till 4,6 procent 2004. Under samma tid minskade antalet personer som sökte sjukersättning från 92 000 till 59 000.

4 Väl fungerande marknader

Att förbättra konkurrensen på de inhemska marknaderna är ett prioriterat område för Nederländerna och landet har vidtagit ett flertal åtgärder på senare tid, både förändringar av regelverk inom olika branscher och åtgärder för att stärka de övervakande myndigheternas sanktionsåtgärder. Ett urval av åtgärderna redovisas nedan.

4.1 Utökade befogenheter för konkurrensverket

I ett förslag till ändringar i konkurrenslagen, som behandlas av parlamentet, föreslås den nederländska konkurrensmyndigheten få större befogenheter. Myndigheten föreslås bland annat få rätt att utdöma böter till företagsledare och befogenhet att besluta om stängning av företag som inte följer konkurrensreglerna. Enligt förslaget ska det inte heller gå att skjuta upp inbetalningen av böter genom att överklaga ett bötesföreläggande från myndigheten.

Ett annat förslag till ändring i konkurrenslagen innehåller uppföranderegler som ska motverka att statligt ägda företag och privata företag som har en dominerande ställning på marknaden, ska kunna sätta konkurrensen ur spel.

4.2 Ny sjukvårds- och sjukförsäkringsreform

En av de viktigaste reformerna som har genomförts på senare tid rör sjukförsäkringsmarknaden. Ett nytt sjukförsäkringssystem infördes den 1 januari 2006, som gör det obligatoriskt för alla medborgare att teckna en sjukförsäkring. Enligt den nya lagen är sjukförsäkringsbolagen skyldiga att acceptera ansökningar från alla medborgare, men är i gengäld kompenserade för den ökade risk som detta innebär genom en särskild riskutjämningsfond. Det nya sjukförsäkringssystemet är ett första steg i regeringens strävan att finna en långsiktigt hållbar finansieringslösning för sjukvården. Det nya systemet blir mer transparent och förväntas skärpa konkurrensen på sjukförsäkringsmarknaden och därmed sänka kostnaderna.

En ny sjukvårdslag trädde ikraft den 1 oktober 2006 som bland annat ökar konkurrensen på sjukvårdsmarknaden, reglerar avgifter och utförande, tillser att patientinformationen från vårdgivare och sjukförsäkringsbolag fungerar, samt reglerar tillsynen. En ny sjukvårdsmyndighet har bildats som ska utöva tillsynen och se till att regelverket efterföljs.

4.3 Ny lag delar upp energibolagen

Nederländerna har liksom Sverige och många andra EU-länder problem med en otillräcklig konkurrens på energimarknaderna. För att komma till rätta med de höga

priserna på el och gas och för att säkerställa tillgången till energi på lång sikt, föreslog den tidigare regeringen en ny lag (the "split-up bill") förra året som delar upp energibolagen i två grupper, dels i nätverksföretag som enbart ansvarar för infrastrukturen som är kopplad till energileveranserna, dels i oberoende energiproducenter som enbart ansvarar för produktion, försäljning och distribution av elektricitet och gas. Lagförslaget har skickats till parlamentet under hösten 2006, men det är oklart i dagsläget huruvida den har antagits eller inte. Förhoppningen är att åtgärden ska skärpa konkurrensen och sänka priserna på el och gas.

4.4 Nytt finansieringssystem ska öka konkurrensen mellan universiteten

För att öka antalet och förbättra kvaliteten på utexaminerade studenter testas ett nytt finansieringssystem för den högre utbildningen. Systemet innebär bland annat att privata utbildningsinstitutioner kan få ta del av offentlig finansiering. Parallellt med detta införs ett system som ska göra utbildningen mer efterfrågestyrd, vilket förväntas ge de privata utbildningsinstitutionerna en viktigare roll. För att underlätta genomförandet införs ett särskilt lån för utbildningsavgifter.

Regeringen har vidare infört ett system där en viss del av universitetens direkta finansiering från staten kopplas till deras förmåga att attrahera indirekt finansiering och kontraktfinansierad forskning. Under 2006 fördelades 50 miljoner euro till de olika universiteten enligt den nya principen. För 2007 har beloppet fördubblats till 100 miljoner euro. Syftet är att öka konkurrensen mellan universiteten och öka incitamenten att attrahera forskningspengar.

4.5 Övriga reformer

- En ny lag för tillsyn på finansmarknaden, som tidigare utgjordes av åtta separata lagar, trädde ikraft den 1 januari 2007. Syftet med den nya lagen är att göra regelverken som styr finansmarknaden effektivare, mer marknadsanpassade och transparenta. Lagen innebär en tydligare ansvarsuppdelning mellan den holländska centralbanken (DNB) och den nederländska finansmarknadsmyndigheten (AFM) för att motverka överlappningar. Vidare innebär lagen enklare regler för finansbolagen och en mindre administrativ börda från tillsynen.
- En ny postlag är på väg att antas av parlamentet, som innebär en fullständig avreglering av postmarknaden i Nederländerna från och med den 1 januari 2008.

- Ett nytt lagförslag som rör offentlig upphandling ligger hos parlamentet. Lagen är tänkt att göra anbudsprocessen mer standardiserad, minska oproportionella krav och underlätta för SME.

5 God Infrastruktur och goda kommunikation

Nederländerna har en väl utbyggd infrastruktur. Rotterdams hamn är världens tredje största. Utöver Rotterdam finns ett flertal andra hamnar bland annat i Amsterdam, Vlissingen, Terneuzen och hamnarna i Groningen (Delfzijl och Eemshaven). Nederländernas största flygplats Schiphol är en av de största i Europa både vad gäller person- och frakttransporter. Utöver Schiphol finns fem regionala flygplatser som erbjuder flygförbindelser både inom och utanför Europa.

IT-infrastrukturen är också väl utbyggd i landet och 29 procent av invånarna hade bredbandsuppkoppling 2006. Danmark är det enda landet inom EU-25 som har högre andel bredbandsuppkopplade (29,6 procent). I Sverige var andelen 22,9 procent 2006.²¹

Regeringens huvudsakliga mål för infrastrukturen är att den ska erbjuda restider som är acceptabla och förutsägbara oavsett om det gäller vägar, vatten eller järnväg.

Problem med luftföroreningar, särskild halten av luftpartiklar, har försenat planerade investeringar för att åtgärda flaskhalsar i vägnätet. Nederländerna försöker hitta nationella lösningar på problemet genom lagändringar, samverkansprojekt på olika myndighetsnivåer och tekniska åtgärder. Generella åtgärder har också vidtagits för att förbättra luftkvaliteten, t.ex. krav på sotpartikelfilter. Regeringen har även beslutat om ett nytt vägavgiftssystem som är tänkt att införas fr.o.m. 2012.

5.1 Privat-offentliga partnerskap (PPP-lösningar)

Sedan 2005 måste alla offentliga infrastrukturinvesteringar som överstiger 112,5 miljoner euro och investeringar i offentliga byggnader som överstiger 25 miljoner euro, föregås av en PPP-analys. The Ministry of Transport, Public Works and Water Management and the Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment's State Buildings Department är skyldiga att genomföra en offentlig-privat jämförelse (PPC) för att utreda möjligheten till PPP-lösningar inför alla projekt som beräknas överstiga de ovan angivna beloppen. Regeringen har även initierat ytterligare pilotprojekt inom andra sektorer.

Den rådgivande kommittén för lokal utveckling (The Local Development Advisory Committee) konstaterar att lokal utveckling är mer framgångsrik när den sker i samverkan med privata aktörer (PPP:s) och att en tätare samverkan bör eftersträvas.

²¹ Eurostat

Som en följd av kommitténs rekommendationer bildades ett statligt utvecklingsbolag (Gemeenschappelijk ontwikkelingsbedrijf, GOB) den 1 januari 2006, med uppgift att förverkliga idéerna.

5.2 Bättre utnyttjande av IT-lösningar

Nederländerna har som mål att förbättra utnyttjandet av IT. I juni 2005, presenterade regeringen ett handlingsprogram för offentliga sektorn och ICT (Actieprogramma Maatschappelijke Sectoren & ICT) perioden 2005-2009. Syftet med programmet är att utnyttja de möjligheter som olika ICT-lösningar erbjuder för att förbättra mobiliteten i urbana områden, att öka utbildningens attraktionskraft och kvalitet, att ytterligare förbättra den offentliga säkerheten och att erbjuda tillgänglig och högkvalitativ vård. Ytterligare två projekt påbörjades under 2005: ”Connecting the Dots (tätare integrering av lokala initiativ) och ”ICTRegie” (stärka och skapa fokus på ICT-forskning).

5.3 IT och SME

De senaste åren har ett antal olika initiativ tagits för att förbättra SME:s utnyttjande av IT däribland Netherlands goes Digital (Nederland Gaat Digitaal). Syftet är att öka SME:s IT-utnyttjande genom att öka medvetenheten om teknikens möjligheter, att uppmuntra dem att utbyta goda erfarenheter och att erbjuda rådgivning till enskilda företag. Mer än 40 miljoner euro har satsat i projektet som avslutades 2006. Programmets framtid är under utvärdering. Andra program som syftar till att öka SME:s användning av IT är bland annat ”Netherlands Digital: Groundbreaking with ICT (Nederland Digitaal: Baanbrekend met ICT), ett ”open source” program, och ”Bredband genom hela Nederländerna” (Nederland Breedbandland).

I början av 2006 fanns 55 procent av regeringens information tillgänglig i elektronisk form. Målet är 65 procent och ett flertal olika offentliga projekt planeras de kommande åren. Ett digitalt identifikationssystem DigiD infördes 2006 och hade en halv miljon användare de första sex månaderna.

6 Innovationsklimat

Den nederländska regeringen antog i början av 2006 ett mål som innebär att FoU-investeringarna ska uppgå till tre procent av BNP 2010, varav en tredjedel ska vara offentligt finansierad och resten privat. Den senaste uppgiften från Eurostat visar att FoU-investeringarna i Nederländerna uppgick till 1,78 procent av BNP 2004, varav de privata investeringarna utgjorde 1,03 procent av BNP.

Regeringens åtgärder inom innovationspolitiken handlar därför i stor utsträckning om att öka FoU-intensiteten särskilt i den privata sektorn och att underlätta ett närmare samarbete mellan företag och utbildningsinstitutioner. Under 2005 och 2006 ökade regeringen FoU-anslagen kraftigt och gjorde stora avsättningarna till ett särskilt program för skatteincitament kopplade till FoU-investeringar. Nederländerna har också tagit en mängd andra initiativ på senare tid både finansiella och icke-finansiella för att främja innovationskapaciteten i landet. I det följande avsnittet redogörs för ett urval av dessa satsningar.

6.1 Satsningar på humankapitalet

För att förbättra utbudet och kvaliteten på humankapitalet i syfte att långsiktigt stärka landets innovationsklimat, har Nederländerna bland annat genomfört vissa reformer som rör utbildningssystemet och universitetens finansiering (se vidare beskrivning under avsnitt 4.4). Ett av syftena har varit att öka konkurrensen mellan universiteten i hopp om att förbättra forskningen.

Bland övriga initiativ kan nämnas införandet av ”the Knowledge Migrant Scheme” 2004, vars syfte är att attrahera utländska forskare till Nederländerna från övriga världen. Fler än 1 600 högutbildade immigranter släpptes in i landet under 2005 och ytterligare 1 200 till och med juni 2006. Idag är ungefär hälften av alla forskarassistenter på de teknikinriktade universiteten från andra länder. Under 2006 infördes även ett särskilt ”Self-employed Migrants Scheme” för att underlätta för frilansande, utländska forskare att arbeta i landet.

Regeringen har vidare tillsatt en särskilt kommitté för forskningsfinansiering (Commissie Dynamisering), vars syfte är att ta fram metoder för hur man kan mäta universitetens prestationsförmåga och att utveckla det övergripande systemet för universitetsbaserad forskningsfinansiering.

Nederländska Syntens är ett nätverk för innovativa organisationer som drivs med stöd från den nederländska regeringen. Syntens organiserar olika nätverksträffar och erbjuder konsulttjänster inom marknadsföring, humankapital och finansiell styrning. Nätverket bedriver bl.a. ett projekt kallat ”Profijt van Mensenkennis” (utnyttja människors kompetens), vars syfte är att öka företagarnas medvetenhet om

humankapitalets betydelse för verksamheten. Programmet erbjuder en kombination av utbildning, möten och personlig rådgivning till chefen. Utvärderingar av programmet visar positiva resultat: 76 procent av företagen uppger att de har kommit till nya insikter, 62 procent har lärt sig nya färdigheter och 32 procent hävdar att även de anställda har lärt sig nya saker genom programmet (www.syntens.nl/Syntens).²²

The Platform Beta Techniek är ett gemensamt initiativ från regeringen, utbildningssektorn och näringslivet, som syftar till att öka antalet personer med teknisk och naturvetenskaplig utbildning. Projektets syfte har formulerats i ”the Deltaplan Beta Techniek, a memorandum on preventing shortages”. Målet är att uppnå en 15-procentig ökning eller mer av antalet studenter inom naturvetenskaplig och teknisk utbildning och att utnyttja befintliga talanger mer effektivt inom företag och forskningsinstitut. Målet är inte enbart att göra en vetenskaplig karriär mer lockande, utan även att införa nya innovativa utbildningsformer som inspirerar och sporrar unga människor. Plattformen riktar sig därför till skolor, universitet, företag, ministerier, kommuner, regioner och sektorer. Det övergripande syftet är att se till att det finns ett tillräckligt utbud av högutbildade som kan möta den framtida efterfrågan.²³

6.2 Åtgärder för fler innovativa företag

Regeringens olika instrument för att främja innovationer består bland annat av ett paket med *generella åtgärder* och ett med *specifika program*. Det generella paketet utgörs av åtgärder som ger företagen tillgång till information och kapital. Det programspecifika paketet ska uppmuntra företag och forskningsinstitutioner att sträva efter ”excellence” och investeringar inom specifika områden som bedöms ha avgörande betydelse för tillväxten i landet.

6.2.1 Specifika program

Företagen är den drivande parten när det gäller det programspecifika paketet. Myndighetens roll är att stimulera och underlätta. Ett antal program har utvecklats inom de områden som the Dutch Innovation Platform har identifierat, vilka omfattar; system och material med högt teknikinnehåll (HTSM), blommor och livsmedel, vatten, kreativa näringar och kemikalier. Programmen inbegriper inte enbart FoU-projekt, utan även åtgärder kopplade till humankapitalet, att främja SME, nyföretagande och kunskapsspridning. Programmen är även kopplade till olika EU-initiativ (EUREKA, European Technology Platforms och Joint Technology Initiatives inom ramprogrammen för forskning och utveckling). Exempel:

²² European Commission, “Management Capacity Building - Final Report of the Expert Group”, 2006

²³ www.plattformbetatechniek.nl

- I juni 2006 lanserades ett pilotprogram kallat "Point One" (nanoelektronik och lagringssystem), som tilldelades 50 miljoner euro i bidrag för de totala projektkostnaderna på 137 miljoner euro.
- I september 2006 lanserades ett pilotprogram inom livsmedel och näringslära och ett annat kopplat till vatten- och marinteknik.
- I oktober 2005 initierades ett program som syftar till att stärka den kreativa näringsens tillväxtpotential.
- Finansiering har även tilldelats offentlig-privata program inom områdena polymer, elektronik och trådlösa sensorer (Holst Centre), "Separation Technology", livsmedelsvetenskap (WCFS+) och "grön genteknik" (TTI).

6.2.2 Generella åtgärder

- Under 2007 introduceras "the Smart Mix Scheme", vars budget uppgår till 100 miljoner euro. Det nya projektet har två syften, dels att sätta fokus på och skapa en kritisk massa avseende excellent vetenskaplig forskning, dels att uppmuntra till ökat samarbete i stora forskningsprojekt mellan kunskapsinstitutioner och företagssektorn eller icke-offentliga institutioner (NGO:s).
- Skatteincitamentet för företagens FoU-investeringar (WBSO) utökades 2006 till totalt 425 miljoner euro.
- ICES/KIS-3 har till syfte att utveckla, stärka och bygga vidare på resultat från redan existerande forskning inom olika strategiska områden för att finna nya användningsområden för dessa. Det finns totalt 37 olika program inom ICES/KIS-3 som har tilldelats ett anslag på 800 miljoner euro. Ett särskilt konsortium som ingår i projektet har bidragit med ett lika stort belopp. ICES/KIS-3 kommer att löpa till och med 2010.
- Under 2006 presenterade regeringen ett särskilt handlingsprogram som beskriver hur den offentliga sektorn kan använda den offentliga upphandlingen till att främja innovationer.

6.2.3 Särskilda åtgärder riktade till innovativa SME

- Nederländerna har ett system med innovationskuponger (innovation vouchers), som har fått stor uppmärksamhet internationellt. Innovationskupongerna ska uppmuntra SME att köpa know-how från vetenskapliga institutioner. Under 2006 avsattes cirka 22,5 miljoner euro till innovationskuponger fördelade på 3000 små innovationskuponger till ett värde av 2500 euro/styck, samt 3000 stora innovationskuponger till ett värde av

7500 euro/styck. Företag som ansöker om de stora kupongerna måste själva bidra med 2500 euro i projektet. SME kan använda kupongerna till inköp hos offentliga vetenskapliga institutioner och vissa privata organisationer.²⁴

- Innovation Performance Contracts (IPCs), är överenskommelser mellan Ekonomiministeriet och grupper av företag inom vissa sektorer enligt vilken företagen får bidrag för att utveckla en flerårig innovationsplan. Syftet är att uppmuntra företag att bli mer innovativa genom att samarbete och dra fördel av extern kompetens. Under 2005 och 2006 påbörjades fyra pilotprojekt inom chassitillverkning, gummi och plast, marina företag och industriteknik.
- Ett särskilt "Challenger facility" har skapats för projekt som inte inryms inom något av de specifika programpaketerna (som redogjorts för under 1.2.1.). Genom Challenger facility får SME tillgång till lånefinansiering avsedd för högriskprojekt med stort kunskapsinnehåll. Programmet hade en budget på 12,3 miljoner euro 2006.
- "The Small Business Innovation Research programme" (SBIR), lanserades i slutet av 2004. Genom programmet uppmuntrar regeringen SME:s att bli innovativa genom att tilldela dem FoU-kontrakt för att finna lösningar på olika samhällsproblem.
- "The Knowledge Exploitation Subsidy Programme" (SKE) ska uppmuntra utbildningsinstitutioner och privata företag att hjälpa potentiella entreprenörer att starta teknikföretag.
- "Patent Policy and SMEs" innehåller förslag på hur man kan uppmuntra SME att öka användningen av det nationella patentsystemet. Regeringen vill utveckla en enhetlig typ av patent som gäller i 20 år. Kostnaden ska sänkas för att förmå fler SME att söka patent. Det ska även bli möjligt att söka patent på engelska. Förslaget innehåller även andra typer av incitament.

6.3 Åtgärder inom hållbar utveckling och miljöteknik

Regeringens långsiktiga mål är att skapa ett hållbart system för energiproduktion, som garanterar utbudet av energi, minskar landets beroende av olja och gas och orsakar mindre utsläpp, vilket i sin tur ska leda till att Nederländerna uppnår sina långsiktiga mål för klimatpåverkan och luftkvalitet. I maj 2006 presenterade "the Energy Transition Task Force" en handlingsplan för att uppnå målen och regeringen har initierat ett samarbete med marknadens aktörer och icke-offentliga organisationer.

Regeringen beräknar att landet ska kunna uppnå målen i Kyotoöverenskommelsen om att minska utsläppen av växthusgaser med i genomsnitt sex procent under perioden

²⁴ <http://www.senternovem.nl/innovatievouchers/>

2008-2010 jämfört med 1990 års nivåer. Budgeten för regeringens politik för förnyelsebar energi, förstärktes 2005 med ytterligare 250 miljoner euro från the Economic Structure Fund (FES).

I april 2006 publicerade regeringen "the Future Environment Agenda: "Clean, Clever, Competitive", som beskriver hur företagen kan uppmuntras att ta sitt miljöansvar och bättre ta tillvara de ekonomiska möjligheter som rena och smarta innovationer ger. Regeringens rapport föregicks av ett antal olika expertrapporter med rekommendationer om hur regeringen bör stimulera framväxten av eco-innovationer, däribland "The environment as an opportunity" som publicerades av The Social and Economic Council (SER) och "A will to compete" av the Eminent People Group.

Regeringen har startat ett program för grön offentlig upphandling i syfte att främja eco-innovationer. Målet är att alla nationella myndigheter och hälften av de övriga offentliga myndigheterna ska använda sig av grön upphandling 2010. Programmet ger stöd till målgrupperna genom att definiera olika produkters och tjänsters påverkan på miljön, samt genom att sprida annan praktisk information.

Nedan redovisas ett antal åtgärder inom området för förnyelsebar energi:

- Regeringen har bidragit till ökad produktion av förnyelsebar el genom en särskild "feed-in tariff" som är en del av "The Environmental Quality of Electricity Production (MEP) scheme". Bidraget utgick till producenter av förnyelsebar energi för att täcka de produktionskostnader som överstiger kostnaden för fossila bränslen. Under 2006 avslutades dock programmet eftersom det inkomna antalet bidragsansökningar beräknas räcka för att landet ska nå EU:s mål om att 9 procent av all elproduktion ska härstamma från förnyelsebara källor till 2010.
- Nederländerna har infört olika skatteincitament för att öka användningen av biobränsle. Från och med 1 januari 2007 är det även obligatoriskt att blanda biobränsle i vanliga drivmedel (bensin, diesel m.fl.). Vidare startades ett särskilt program under 2006 som ska främja utvecklingen av innovativa bränslen.

De åtgärder som övervägs efter 2010 omfattar bland annat olika incitament för att utveckla solenergi och sänka kostnaderna för förnyelsebar energi genom teknisk utveckling. Nederländerna förbereder sig även för att insamling och förvaring av koldioxidutsläpp från fossila bränslen kan bli en del av klimat- och energipolitiken de närmaste 10 åren. Regeringen har därför planer på att bjuda in industriföretag och elproducenter att delta i upphandlingen av olika projekt som avser insamling och förvaring av koldioxidutsläpp, samt projekt som avser utveckling av rena fossila bränslen.

6.4 Satsningar på design

Design har sedan slutet av 1980-talet varit ett eget politikområde i Nederländerna. Målet med designpolitiken var från början att stödja god kvalitet, att bidra till ett allmänt intresse för design samt främja diskussionen om design och dess processer. I dag finns dessa politiska målsättningar fortfarande kvar men fokus har förflyttats till att utnyttja design som ett konkurrensmedel för företagen.

Designinsatserna har framförallt tagits fram inom utbildnings- och kulturdepartementet. Sedan år 2004 är dock även ekonomiministeriet engagerat i designfrågorna och det finns en ambition hos utbildnings- och kulturdepartementet att sprida designfrågorna till andra departement. Målsättningen är att skapa ett bättre samarbete och starkare länkar mellan de kulturella och kreativa näringarna och övriga näringar. Ett åtgärdsprogram har tagits fram och vissa finansiella anslag har tilldelats för att uppnå målsättningen. Dessa finns redovisade i ITPS nyligen publicerade rapport Politik för Design A2007:001.

7 Slutsatser

Det finns ingen information i dagsläget om vilka huvudsakliga prioriteringar Nederländernas nya koalitionsregering har. Tjänstemännen inom regeringskansliet får i dagsläget inte uttala sig om dessa. En ny fyraårsplan för att stärka landets konkurrenskraft ska dock tas fram. Fortsatta satsningar på att höja innovationskapaciteten är att vänta inte minst inom området för förnyelsebar energi, där nya stora satsningar utlovades i regeringsöverenskommelsen. Den gamla regeringens initiativ med the Innovation Platform kommer att fortsätta i någon form, men det är inte klart i vilken. Den gamla regeringen hade inte antagit någon särskild definition på konkurrenskraft utan jobbade brett med åtgärder inom olika områden för att stärka företagets konkurrenskraft.

Nederländernas huvudprioriteringar har historiskt sett varit generella konkurrensfrämjande åtgärder som förbättrar det allmänna näringslivsklimatet i landet framför riktade åtgärder. Denna inriktning ser även ut att bestå under den nya mittenvänster koalitionen. Den stora skillnaden mot tidigare förväntas inom finanspolitiken där ökade offentliga satsningar kommer att gå före skattesänkningar. Nederländernas främsta styrkor, där man fått stor internationell uppmärksamhet gäller åtgärderna inom regelförbättringsområdet och regelförenklingar. Det är förmodligen också här som Sverige och andra länder har mycket att lära. En annan styrka rör organisationsformerna där regeringen ofta samarbetar över departementsgränserna och tillsammans med näringslivet och utbildningsväsendet inom olika projekt och kommissioner. Ett angreppssätt som skapar en bredare förankring och förståelse för olika politiska prioriteringar.

Enskilda initiativ inom olika områden är också intressanta att studera närmare för svensk del, däribland systemet med innovationskuponger och uppdelningen av energibolagen för att öka konkurrensen på el- och gasmarknaden.

Referenser

Litteratur och dokument:

- Dutch Government, *National Reform Programme for the Netherlands 2005-2008*, The Hague 2005.
- Dutch Government, *Progress Report 2006 on the National Reform Programme for the Netherlands 2005-2008*, The Hague 2006.
- Dutch Government, *The Innovation Platform 2003-2005*.
- Ernst & Young, *Globalisation Act II: Team Europé Defends its Goals*, Ernst & Young European Attractiveness Survey 2006.
- European Commission, *Management Capacity Building - Final Report of the Expert Group*, Brussels 2006.
- European Commission, *Progress Report on the implementation of the Charter of Small and Medium Sized Enterprises in the Netherlands*, Brussels 2004.
- European Commission, *The Commission's Assessments of National Reform Programmes for Growth and Jobs – the Netherlands*, Brussels 2005.
- European Commission, *The Commission's Assessments of National Reform Programmes for Growth and Jobs – the Netherlands*, Brussels 2006.
- Europeiska kommissionen, *Att hjälpa till att skapa entreprenörsanda En vägledning med god praxis för att främja entreprenörsanda och entreprenörsförmåga genom utbildning*, Expertrapport Bryssel 2004.
- Europeiska Kommissionen, *Marknader för företagsöverlåtelser, främjande av öppna marknadsplatser för företagsöverlåtelser inom Europa*, Bryssel 2006.
- Europeiska Kommissionen, *Rapport från Kommissionen till rådet och Europaparlamentet om genomförandet av Europeiska stadgan för småföretagen KOM(2004) 64 slutlig*, Bryssel den 11 februari 2004.
- Exportrådet, *landrapport Nederländerna*, 2006-10-25.
- World Economic Forum, *Growth Competitiveness Index 2006 (GCI)*, 2006.
- ITPS, *Politik för design*, A2007:001
- ITPS, *Rätten att misslyckas*, A2006:010.
- Ministry of Economic Affairs, *Action for Entrepreneurs!*, The Hague, December 2003.
- OECD, *Economic Policy Reforms: Going for Growth*, 2007.

Sveriges Ambassad, *Ambassadrapport 2006-03-31*, Haag.

World Bank Group, *Review of the Dutch Administrative Burden Reduction Programme*, 2007.

Intervjuer:

Van der Staaij, Gideon, rådgivare internationella frågor, Ministry of Economic Affairs, Haag, Nederländerna (2007-03-15)

Övriga källor:

Cordis, Trendchart Innovation Policy in Europe,

http://trendchart.cordis.lu/tc_article.cfm?ID=2883&NEWSID=9

DTI, Global Watch Service, UK, www.globalwatchservice.com

Dutch Innovation Platform, www.innovatieplatform.nl

Dutch Ministry of Economic Affairs, www.minez.nl

Dutch Ministry of Finance, www.minfin.nl

Euractive, “New Dutch government to go green and clean”, 6 februari 2007

<http://www.euractiv.com/en/elections/new-dutch-government-go-green-clean/article-161434>

Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.eu.int>

KPMG UK press release, 8 March 2006, www.kpmg.co.uk

Leren & Werken, www.leren-werken.nl

OECD, www.oecd.org

Platform Bèta Techniek, www.platformbetatechniek.nl

SCB, www.scb.se

SenterNovem, www.senternovem.nl/innovatievouchers

The Economist Intelligence Unit, ViewsWire Feb 26th 2007, www.economist.com

The Netherlands foreign investment agency, www.nfia.nl

Världsbanken, www.worldbank.org